

Booleova algebra i logički sklopovi (2)

Logički sklopovi

- Postoji mnogo načina na koje bi se podaci mogli predočiti električkim veličinama, ali se pokazalo da je za električki prikaz podataka najpogodniji prikaz s dva stanja.
- Takav prikaz omogućuje jeftinu građu pouzdanih elektroničkih sklopova.

Digitalni sustavi

- Sustavi koji mogu imati konačan broj stanja i kod kojih ne postoje međustanja zovu se digitalni sustavi.
- Digitalni sustav, primjerice, jest sklopka za paljenje svjetla jer može biti samo u jednom od dvaju stanja: uključeno ili isključeno.
- Digitalni sustav jest i prometna svjetlosna signalizacija (semafor), koji može biti u jednom od nekoliko stanja (crveno, žuto, zeleno, crveno-žuto, isključeno).

Analogni sustavi

- Za razliku od digitalnih sustava, postoje i analogni sustavi, koji mogu poprimiti bilo koje stanje između krajnjih vrijednosti.
- Primjerice, namještanje glasnoće kod radioprijamnika jest analogno jer ima beskonačno mnogo mogućih stanja.

analogni fotoaparati

analogni fotokopirni uređaji

Digitalna elektronička računala

- Kod digitalnih elektroničkih računala, a takva su praktički sva računala danas u uporabi, podaci se predočuju s pomoću dva moguća stanja: maksimalni napon i minimalni napon (npr. 0 V i 5 V).
- Zbog toga što je riječ o dvama stanjima, računala se zovu binarnima, a zbog toga što je riječ o odvojenim i jasno razlučivim stanjima, zovu se digitalnima.

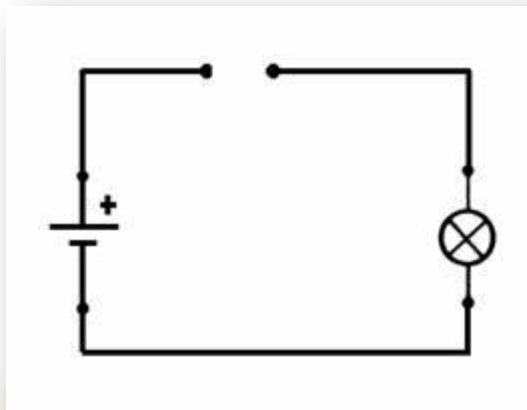
Digitalna elektronička računala

- Kako su velika većina računala u uporabi upravo digitalna binarna računala, to se u svakodnevnom govoru najčešće rabi naziv digitalna računala ili samo računala.

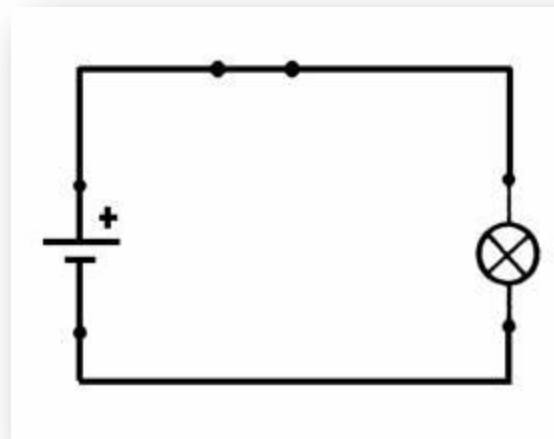
Logička nula

- Zbog jednostavnosti jedno od stanja zove se logička nula i označava sa “0” ili velikim slovom s potezom, npr. $\bar{A}$ (čita se A crtano ili A potez), a pridaje mu se jedna razina napona (npr. 0 V).

Logička jedinica

- Drugo se stanje zove logička jedinica i označava sa "1" ili velikim slovom npr. A, a pridaje mu se druga razina napona (npr. 5 V).

Sličnost računala i logičke algebre

- Očita je sličnost digitalnoga binarnog računala i logičke algebre.
- I u jednom i u drugom slučaju operandi mogu poprimiti jedno od dvaju mogućih stanja.
- To, što je kod računala uobičajeno jedno stanje označivati sa "0", a ne sa F (odnosno drugo stanje sa "1", a ne sa T) nije bitna razlika.
- Načela logičke algebre (operacije, operandi, pravila logičkih odnosa) mogu se zato primijeniti i kod digitalnih binarnih računala.

Osnovni logički sklopovi

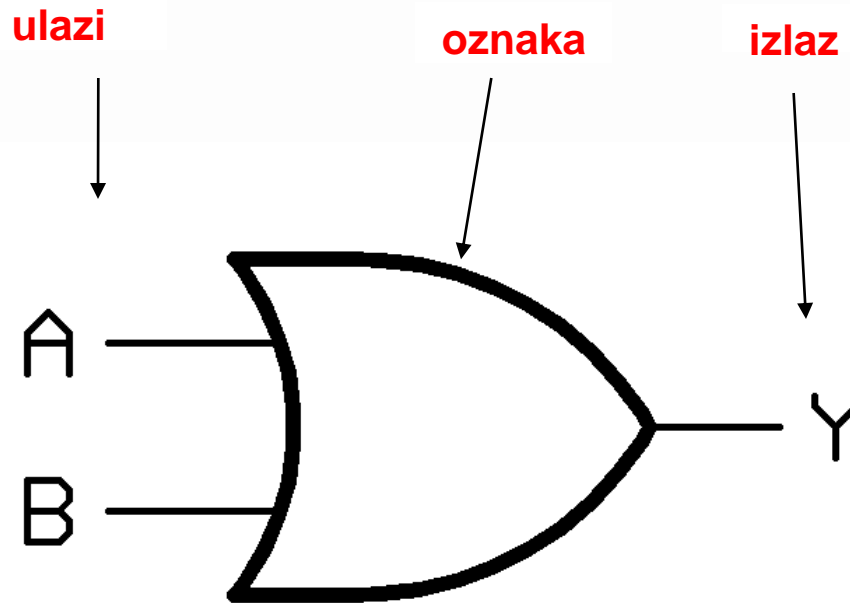
- Sklopovlje elektroničkog računala je vrlo složeno, ali su osnovni elementi od kojih je građeno računalo relativno jednostavni i ograničeni na nekoliko osnovnih tipova.
- Složeni sustavi grade se spajanjem više osnovnih elemenata.

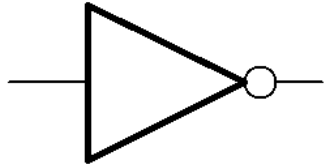
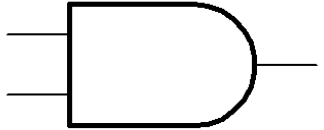
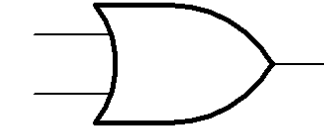
Osnovni logički sklopovi

- Osnovni se elementi zovu **logički sklopovi** ili **vrata**, a njihovo se ponašanje opisuje tablicom koja se zove tablica istinitosti ili **tablica stanja**.
- Osnovni logički sklopovi mogu imati jedan ili više ulaza i jedan izlaz.

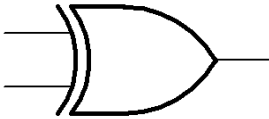
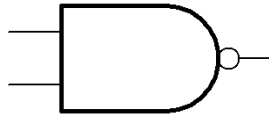
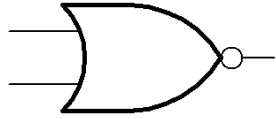
Osnovni logički sklopovi (vrata)

Osnovni logički sklopovi

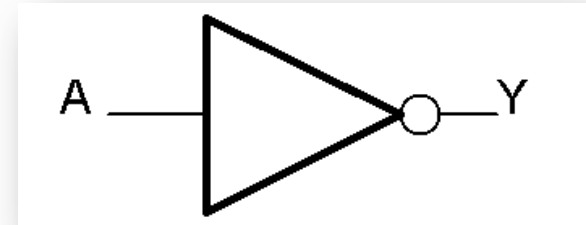
Logička vrata	Engl. naziv	Oznaka
NE	NOT	
I	AND	
ILI	OR	

Osnovni logički sklopovi

Logička vrata	Engl. naziv	Oznaka
Isključivi ILI	Exclusive OR	
NI	NAND	
NILI	NOR	

NE vrata (engl. *inverter*)

- NE vrata su najjednostavnija logička vrata sa samo jednim ulazom i jednim izlazom.
- Na ulazu se može pojaviti "0" ili "1".
- Stanje izlaza ovisno je o stanju ulaza i može se odrediti prema tablici
- NE vrata zovu se još i invertor jer "obrću" stanje ulaza.

A	Y
0	1
1	0

tablica stanja NE vrata

Veza s logičkom algebrom

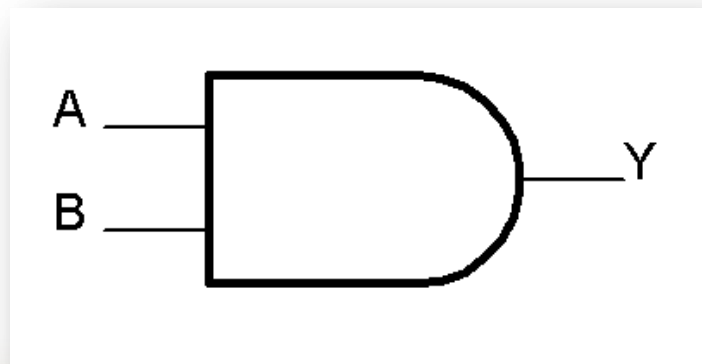
- NE vrata su građena tako da oponašaju logičku operaciju negacije, pa su im zato tablice stanja jednake.
- Sukladno oznakama uvedenim kod logičke algebre, odnos stanja izlaza i ulaza logičkih NE vrata može se pisati:

$$Y = \bar{A}$$

I vrata (engl. *AND*)

- I vrata su logički sklop ili logička vrata s dvama ili više ulaza i jednim izlazom.
- Na ulazima se mogu pojaviti bilo koje kombinacije "0" i "1".

I vrata (engl. *AND*)

- Stanje izlaza ovisno je o stanju ulaza i može se odrediti prema tablici.
- Očito je iz tablice stanja da je izlaz “1” samo ako su oba ulaza “1”.

A	B	Y
0	0	0
0	1	0
1	0	0
1	1	1

tablica stanja I vrata

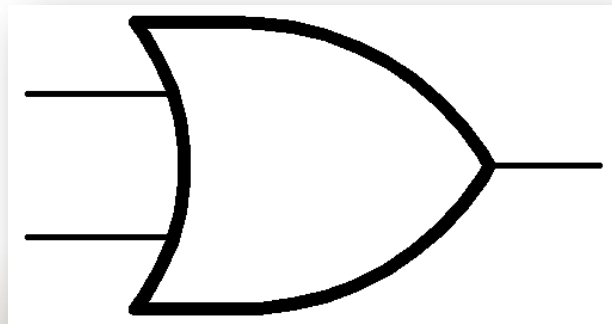
Veza s logičkom algebrom

- Treba uočiti sličnost I vrata s logičkom operacijom I.
- Vrata su građena tako da oponašaju logičku operaciju I.
- Može se zato pisati:

$$\mathbf{Y = A \cdot B}$$

ILI vrata (engl. *OR*)

- Logički sklop ili logička vrata s dvama ili više ulaza i jednim izlazom.
- Na ulazima se mogu pojaviti bilo koje kombinacije “0” i “1”.

ILI vrata (engl. *OR*)

- Stanje izlaza ovisno je o stanju ulaza i može se odrediti prema tablici.
- Očito je iz tablice stanja da je izlaz “1” ako je bilo koji od ulaza (ili oba) “1”.

A	B	Y
0	0	0
0	1	1
1	0	1
1	1	1

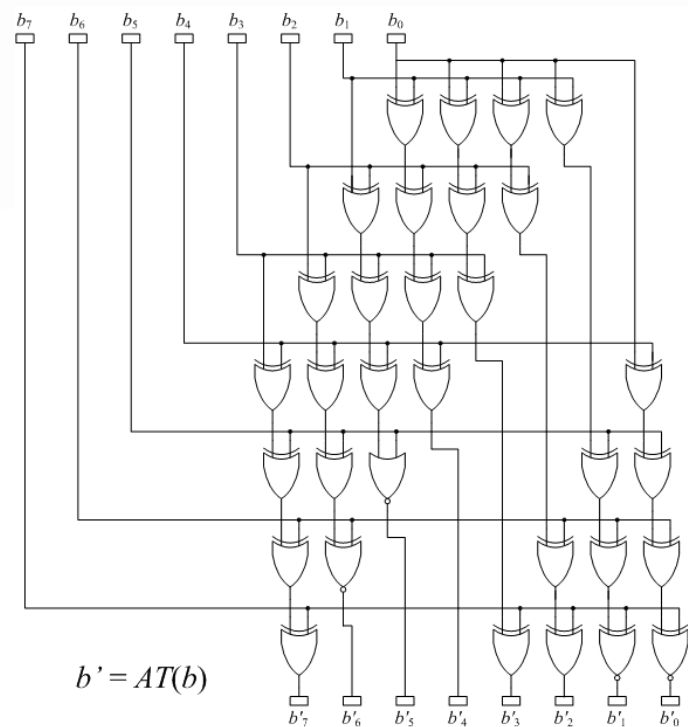
Veza s logičkom algebrom

- Treba uočiti sličnost ILI vrata s logičkom operacijom ILI.
- Vrata su i građena tako da oponašaju logičku operaciju ILI.
- Može se zato pisati:

$$\mathbf{Y = A + B}$$

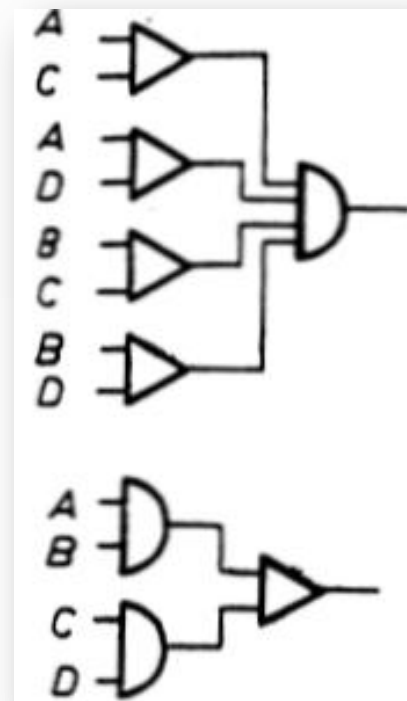
Složeni logički sklopovi

- Međusobnim spajanjem osnovnih logičkih sklopova moguće je sagraditi složene logičke sklopove koji sadržavaju stotine, tisuće, a u suvremenim računalima i milijune osnovnih logičkih sklopova.

Složeni logički sklopovi

- Bez obzira na složenost, uvijek je moguće sastaviti tablicu stanja logičkog sklopa koja se temelji na tablicama stanja svakog ugrađenoga osnovnoga logičkog sklopa.

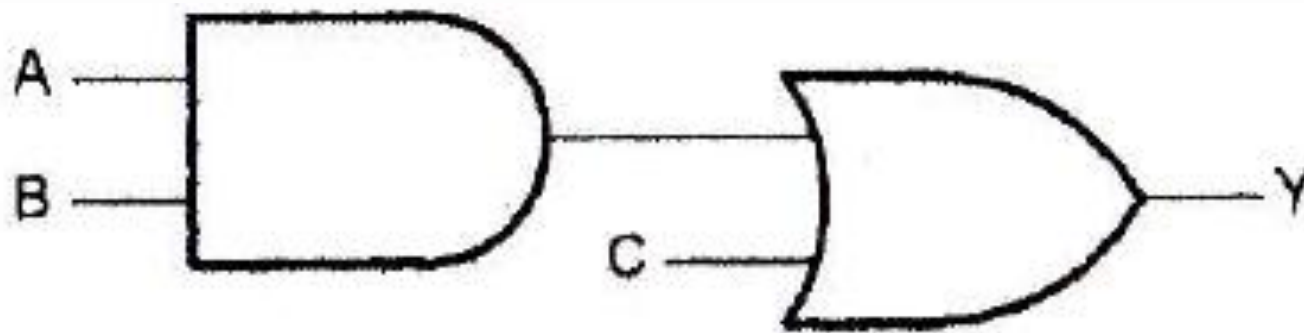

Primjer 1.

Izradimo složeni logički sklop opisan logičkim izrazom:

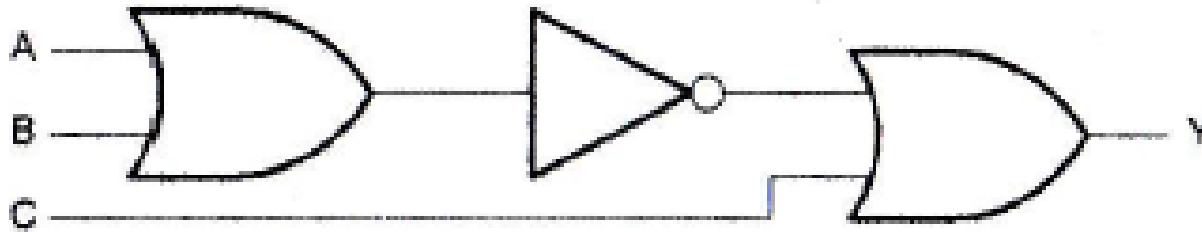
$$Y = A \cdot B + C$$

Rješenje primjera 1.

Primjer 2.

- Napisati logički izraz i tablicu stanja za logički sklop na slici:

Rješenje primjera 2.

$$Y = \overline{A+B} + C$$

A	B	C	A + B	$\overline{A+B}$	$Y = \overline{A+B} + C$
0	0	0	0	1	1
0	0	1	0	1	1
0	1	0	1	0	0
0	1	1	1	0	1
1	0	0	1	0	0
1	0	1	1	0	1
1	1	0	1	0	0
1	1	1	1	0	1

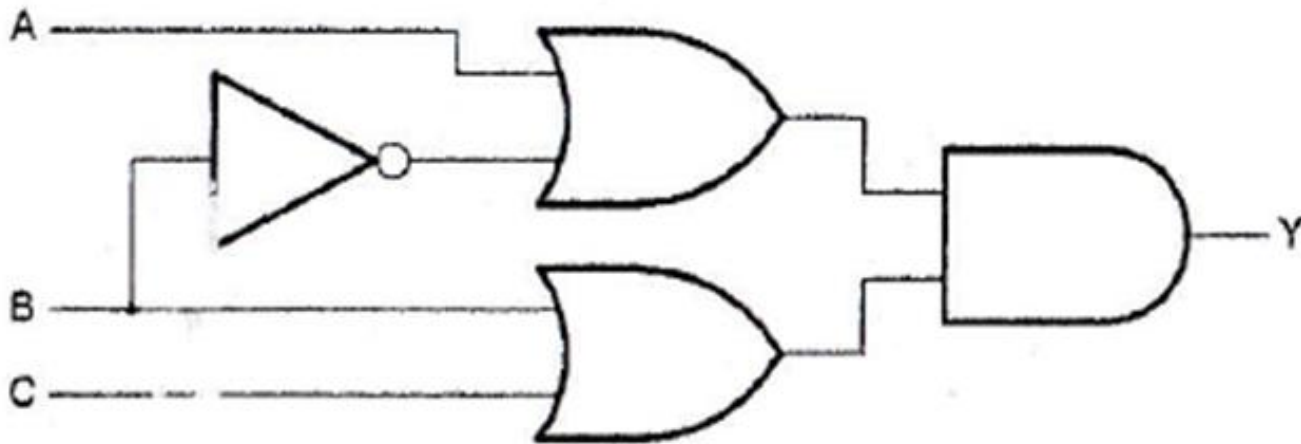

Zadatak 1.

Izradite složeni logički sklop opisan logičkim izrazom:

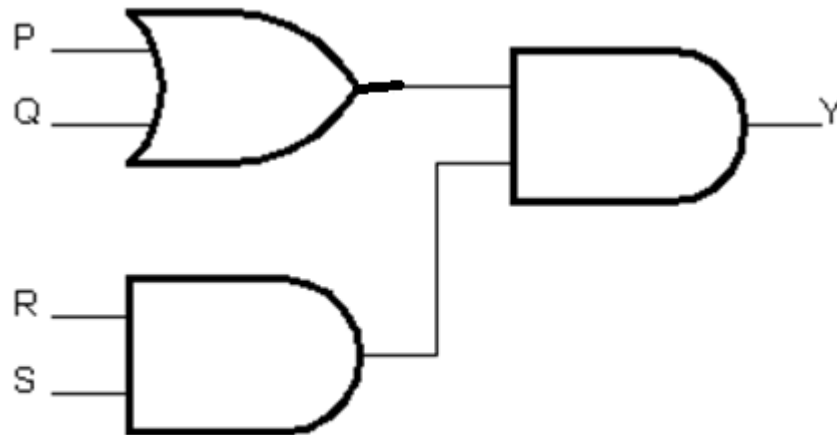
$$Y = (B + C) \cdot (A + \bar{B})$$

Rješenje zadatka 1.

Zadatak 2.

Napisati logički izraz za sklop na slici.

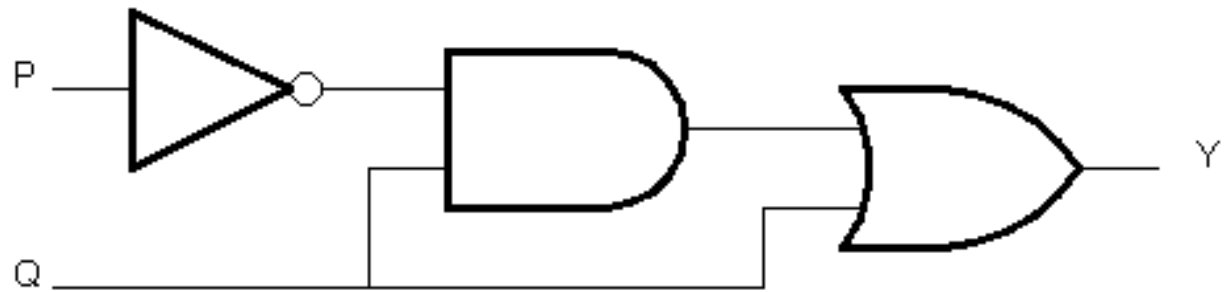
Rješenje zadatka 2.

$$Y = (P + Q) \cdot (R \cdot S)$$

Zadatak 3.

- Napisati logički izraz i tablicu stanja za sklop na slici.

Rješenje zadatka 3.

$$Y = (\bar{P} \cdot Q) + Q$$

P	Q	$\bar{P}$	$\bar{P} \cdot Q$	$Y = (\bar{P} \cdot Q) + Q$
0	0	1	0	0
0	1	1	1	1
1	0	0	0	0
1	1	0	0	1

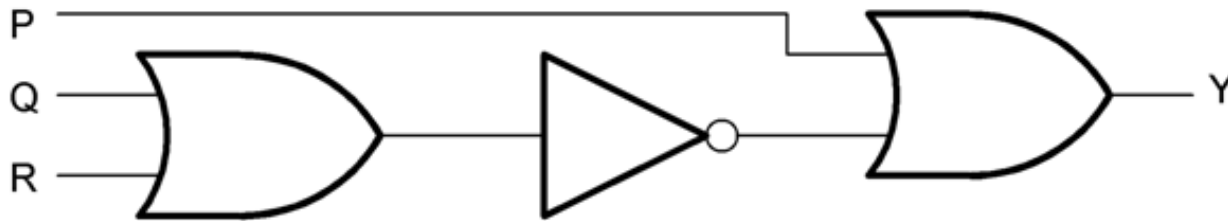

Zadatak 4.

- Izradimo složeni logički sklop i tablicu stanja opisanu logičkim izrazom:

$$Y = P + \overline{Q} + R$$

Rješenje zadatka 4. (logički sklop)

Rješenje 4. zadatka (tablica stanja)

P	Q	R	Q+R	$\overline{Q+R}$	$Y = P + \overline{Q+R}$
0	0	0	0	1	1
0	0	1	1	0	0
0	1	0	1	0	0
0	1	1	1	0	0
1	0	0	0	1	1
1	0	1	1	0	1
1	1	0	1	0	1
1	1	1	1	0	1